

Izaja vsak dan razen nedelj in praznikov.  
Issued daily except Sundays and Holidays.

# PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori: 2657 S. Lawrence av.  
Office of publication: 2657 So. Lawrence ave.  
Telephone: Lawrence 4635.

LETO—YEAR XIV. Cena lista je \$5.00. Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.  
Chicago, Ill., ponedeljek, 2. maja (May 2) 1921. Subscription \$5.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 102.  
Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 3, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.  
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

## ALI JE ZNIZANJE MEZDE ZA MORNARJE UPRAVIČENO?

### EKONOMSKE RAZMERE GOVORJE, DA NI NA MESTU!

Ameriške parobrodne družbe so zadnjih šest let kar tonile v prosperiteto.

Washington, D. C. — Znižanja mezd za delavce na morju ne upravičujejo ekonomske razmere in tudi znižujoči se življenjski troški. Tako govori takoj v začetku poročila "Delavskega biroja", ki je odgovor na predlog admirala Benson, predsednika plovbenega odbora in "Društva ameriških parobrodskih lastnikov", s katerim bočejo poslabšati življenske razmere ameriških trgovskih mornarjev in oficirjev.

"Finančni zapisniki vodilnih ameriških parobrodskih družb pokazujejo nepoznano in neomejeno prosperiteto teh družb za zadnjih šest let," nadaljuje poročilo. "Delničarji so prejeli visoke dividende in nagradile so se rezerve v milijonih dolarjev."

"Štiri velike kompanije, katerih ladje plovejo ob atlantskem in zahvalnem obrežju, so napravile v letih od 1914 do 1920 povprečno vsaka po \$12,180.271 profita ali dve sto trideset odstotkov od njih glavnice. Iz tega profita je bilo izplačano 108 odstotkov dividend na navadne delnice, na prednostne delnice pa 38 odstotkov. In ko so bile izplačane vse dividende in še drugi troški je tem kompanijam ostalo v rezervi še \$23,290,473 za vsako kompanijo."

Poročilo pravi dalje, da je bila letni profit za te štiri glavne kompanije višji za sto odstotkov nad drugimi profiti od leta 1913.

United Fruit kompanija je lani izplačala delničarjem 11½ odstotno dividendo v gotovini in 100-odstotno dividendo v delnicah. V rezervi je pa dala ta kompanija zopet 8-odstotno dividendo.

Pacific Mail Steamship kompanija je lani izplačala 50-odstotno dividendo, preje zadnjih šest let pa po 40-odstotno na leto.

International Mercantile Marine kompanija je naložila v rezervi 41,826,877 in plačala je 72 odstotkov dividend na prednostne delnice od leta 1914. The Atlantic Gulf & West Indies kompanija je dala v rezervi \$19,014,944, na prednostne delnice je izplačala 25 odstotkov dividend, na navadne delnice pa 46 odstotkov od leta 1914.

Zdaj pa pogledajmo, v koliko so bili mornarji deležni te prosperitete. Po sedanji mezdni lestvici zaletni mornar lahko \$935 na leto, kurjač pa \$990. To je maksimum. V normalnem letu je pa mornar ali kurjač najmanj en mesec brez dela, tako da se kurjačeva mezla zniža na \$900, mornarjeva pa na \$850.

Najkonzervativnejši uradni proračun pa izjavlja, da samec potrebuje na leto na svojo prehrano kot minimum \$1,114, družinski oče normalne družine pa \$2,384.

Življenski stroški v glavnih pristaniških mestih so se znižali po zadnjem ofcijelnem izkazu od 5 do 8 odstotkov v zadnjem letu.

"Fakti govore," pravi poročilo, "da ni pametno, pravično in tudi vzrokov za znižanje mezd. Taki predlogi od strani parobrodskih lastnikov govore da so se pridružili kapitalu, da splošno likvidira delavstvo."

Andrew Furuseth, predsednik mornarske organizacije, je pri volji debatirati na podlagi tega poročila in dokazov z admiralom Bensonom, predsednikom plovbenega odbora, o predlaganem znižanju mezd.

## "NA KATERO VOJNO SE ZDAJ PRIPRAVLJAMO?"

Tako je vprašal socialistični kongresnik London v zbornici pri debati o vojni mornarici.

### ČEMU JE TREBA NOVIH VOJNIH LADIJ?

Washington, D. C. — Socialistični kongresnik Meyer London iz New Yorka je zadnji teden kritiziral program vojne mornarice, ki vsebuje ogromne vsote denarja za gradnjo novih bojnih ladij. "S kom se mislimo vojskovati?" je vprašal London. "Ali se bomo bojevali za trge v inozemstvu? Ali se pripravljamo na vojno z Anglijo ali Italijo ali Francijo ali z Nemčijo zaradi Albine ali za posest kolonij v Afriki? Ako mislimo na takšno vojno, tedaj moramo imeti tako veliko mornarico, da lahko potopimo flote vseh teh držav."

London je dejal, da ameriško ljudstvo ne odobrava nobene takšne vojne. Dalje je rekel, da vse moderne vojne izvirajo iz tekmovanja na ekonomskem polju.

"Nesreča z našimi zunanjimi odnosi je," je nadaljeval London, "da nimamo nobenega vnandnjega programa. Tako so delali demokrati in tako delajo republikanci. Nikakor se ne strinjam s Cochranom iz New Yorka, ki pravi, da so Združene države v nevarnosti ali, da smo mi v stanju dominirati ves svet. To ni res. Res pa je, da so Združene države ne-premagljive v slučaju obrambe, ampak to je druga reč. To ne pomeni, da mi ugrožamo koga. Kaj je povzročila zadnja vojna? Skrajna vojna so bile gospodarske vojne za denar; vsaka država se smatra za gospodarsko enoto in se tepe z drugimi gospodarskimi enotami za trgovinske koristi."

Tedaj je kongresnik Cochran segel govorniku v besedo "rekoč: 'Gentleman mogoče ne trdi, da smo ali zadnjič v vojno za dolarje.'"

"Trdim to — je nadaljeval London — da je tudi zadnja vojna porodil ekonomski konflikt, kar se tiče evropskih držav. Bivši predsednik Wilson je sam rekel v svojem govoru, ko se je drugič vrnil iz Evrope, da je varok vojne gospodarski in komercialni. In ne pozabite, prosim, da nam je bivši predsednik pridigal več let, da Amerika nima nobenih stikov z vzroki, ki so porodili vojno v Evropi."

### PILOTOVA PRIJUJOČNOST DUHA.

Cleveland, O. — Ko se je pilot J. Tinsus Christensen približal Clevelandu s poštirnim letalom, je bilo mesto zavito v meglo. Ko je priplaval nad mesto, mu je stroj pričel nagajati in skušal je najti prostor, da se spusti na tla. Spustil se je tako daleč dol, da je bil le še dve sto čevljev od tal. Zagledal je pod sabo veliko množico ljudi in razna vozila. Malo na stran je bilhala reka. Njegov sklep je bil hitro storjen. Če se spusti na tla, ubije veliko ljudi, ako se spusti v reko je njegovo življenje v nevarnosti. Odločil se je za zadnje. Spustil se je v reko, a komaj se je dotaknil mrzle vode, je sledila razstrelba. Pomoč je bila takoj na mestu, toda prepozno. Njegova prijujočnost duha je rešila mnogo ljudi smrti in poškodb, a zanj je bila usodopolna.

### "POŠTA NE BO VEČ CENZORJ ZA ČASOPISJE", OBLJUBUJE HAYS.

New York, N. Y. — (Fed. Press.) — Generalni poštni ravnatelj Hays je dejal pri banketu časnikarskega trnista, da poštni cenzurist ne bo več igral vloge cenzorja za časopise kakor se je to godilo doslej. — Bomo videli, če bo držal besedo.

## MIROVNA REZOLUCIJA SPREJETA V SENATU.

Senatska zbornica je glasovala 49 proti 23 za proklamacijo miru.

### SLEDILA BI FORMALNA POGODBA Z NEMČIJO.

Washington, D. C. — Senatska zbornica je v soboto zvečer sprejela Knoxovo mirovno resolucijo nespremenjeno kakor je bila predložena in priporočena po odseku za zunanje zadeve. 49 senatorjev je glasovalo za resolucijo, 23 pa proti. Za resolucijo so glasovali vsi republikanci in trije demokrati, proti pa 23 demokrati.

Rezolucija gre zdaj v poslansko zbornico, kjer bo nedvomno tudi sprejeta. Rezolucija proglašuje mir z Nemčijo in Avstrijo ter razveljavlja kongresno vojno napoved imenovanim državam; obenem pridržuje Združenim državam vse pravice in privilegije po versalski pogodbi in drugih mirovnihih pogodbah.

Senator Lodge je dejal tekom debate, da po proklamaciji miru bodo sledile formalne mirovne pogodbe z Nemčijo in Avstrijo. Dejal je tudi, da Amerika ne bo "zapustila" zaveznikov.

Predlog demokratov, da se resolucija spremeni, da se proklamira samo mir brez razveljavljanja vojne resolucije, je propadel s 44 glasovi proti 26.

### STAVKA ANGLEŠKIH RUDARJEV SE NADALJUJE.

Vse pogajanja se pretrgata.

London, 1. maja. — Zakladniški kancelar Robert Horne je izjavil večerj v pišji zbornici, da so vsa pogajanja s stavkujočimi rudarji pretrgana. Dejal je tudi, da ne ve, če bodo rudarji predurili zaključek njihovih delegatov, ki so zavrgli kompromis z vlado. Rudarski delegat je zapustil London in zastopniki lastnikov rudnikov so se tudi razšli. Kapitalistično časopisje je zopet zagledalo krik, da rudarjem ne gre za mezdno vprašanje, temveč da hočejo izsiliti nacionaliziranje rudnikov.

Eden delegatov je pred odhodom rekel, da bo stavka najbrž trajala še en mesec. Hodges in drugi voditelji rudarjev so tega mnenja. Vlada je zopet izdala nove odredbe za varčevanje s kurjvom. Železniški promet je za skrajšen za polovico normalne. V rudniških okoliših vlada mir.

### DVA SLEPARJA PRIJETA.

Chicago, Ill. — Zvezni agentje so prijeli Claude Koontza, zavarovalniškega mešetarja, in Alfred Gauthierja, ki si je nadel ime konstablerskega kapitana. Znano je, da država Illinois nima državnih konstablerjev, ampak postoji neko društvo državnih konstablerjev, katerega člani nimajo pravnobne avtoritativne pravice, dokler niso pooblašeni od pravih oblastvenih organov. Aretacija je bila izvršena na obtožbo Joseph Stahla, ki je izpovedal, da sta prišla omenjena dva k njemu na dom in sta našla eno "galono" žganja. Dal je njima \$2,100 kot poroštvo in za njune stroške.

Komisar Mason je za vsakega obtožena določil pet tisoč dolarjev poroštva.

### SVARILLO GOSPODINJAM.

Chicago, Ill. — V neki trgovini so odkrili, da je dve sto petdeset kositernih škatelej konzervirane zelenjave pokvarjene in zastrupljene. Špinača je stara že deset let. Zdravstveni komisar je izdal svarilo in opozarja gospodinjice, naj bodo previdne s konzervami, če imajo slab okus, ali če so kositerne škatle poškodovane, ker postojijo nevarnost zastrupljenja.

## CELO AMERIŠKO MUNICIJSKO MESTO STRADA.

Municipijski delavci, ki so uživali "prosperiteto" tekoma vojne, so zdaj brez dela.

### DENAR SO ZABILI V HIŠE, IN ZDAJ JIH NE MOREJO PRODATI.

Bridgeport, Conn. — Vojna je rosila pravi blagoslov na mestec Stratford v tujakšnji okolici. Velike municijske tovarne so obratovale noč in dan in prebivalci Stratforda — večinoma tujezemci — so uživali veliko prosperiteto. Plača je bila dobra in prihranki so se množili. Prišli so zemljiški agentje in zapeli lepo pesmico: Ne hranite denarja v loncih in nogavicah, kjer ga lahko najdejo tatovi ali zgrizejo miši! Ne nosite denarja v banke, ki plačujejo samo po tri odstotke obresti! Uložite denar v zemljišča in domove! Bodite sami svoji gospodarji! Skrbite za bodočnost! Vsak dober Američan mora imeti svoj dom! — In delavci so kupovali stavbišča in hiše na plačilne obroke in zabili vanje svoje prihranke.

Prišel je mir in — prosperitete je bilo konec. Tovarne za stavbišča so druga za drugo zapirale vrata in tisoče delavcev je bilo naenkrat brez dela.

Najprej so bili prihranki. Tisti, ki se niso privežali na hiše, so v prvi vlak in se odpeljali v druga mesta za delom. Oni pa, ki so "skrbeli za bodočnost" v municijskem mestu, so običali v kaši. Mesto je zdaj brez bodočnosti — vsaj do prihodnje vojne! — In epa hika je padla; a ne samo to, tudi kupci ni. Delavci ne morejo prodati hiš niti v izgubo. In zdaj se nahajajo v žalostnih razmerah. Skoraj vse mestec strada. Ker pa so reveži večinoma tujezemci, se ne vedo kam obrniti in molče trpe ter čakajo boljših časov.

Viteljice v javni šoli so prve opazile tragedijo na obrazih otrok, ki so pričeli bledeti, hujšati in omedlevati med poukom. Preiskava je hitro dognala, da otroci ne jedo po cele dni. V nekaterih hišah nimajo nobene hrane, samo par sodov vina je še ostalo iz "boljših časov", katerega srkajo namesto živeča. Neki osemletni deček je povedal v šoli, da ima samo zajtrk vsak drugi dan in ravno tako njegova mlajša sestra. Starši nimajo toliko, da bi dali dvema otrokoma vsak dan samo enkrat jesti. Neko drugo družino so morali odpeljati v bolnišnico vsled stradanja.

Tako se godi v Ameriki sredi neizmernega bogatstva!

### MAJHNA EMOTA, VELIK UČINEK.

Chicago, Ill. — John K. Haas je vstopil v avtomobil, da se odpelje. Na stranskem hodniku je stalo več oseb. Haas je poglaval avtomobil, a ročaj je premaknil tako, da je avtomobil vozil nazaj, mesto naprej. Avtomobil je skočil na stranski hodnik, kjer je poškodoval John Dapinskega in John Wozniacka. Prvi ima počeno lobočno in zdravniški dvomi, da okrevaja. Haasa so aretirali.

### ZOPET SE JE NEKAJ TRMOGLAVIH PODJETNIKOV PODALO.

New York, N. Y. — V dva in dvajsetem tednu stavke krojaških delavcev je zopet nekaj podjetnikov podpisalo pogodbo z organizacijo krojaških delavcev Amalgamated Clothing Workers of America. Viste podjetnikov se vedno bolj krhajo, delavske vrste so pa solidarne in trdne.

### VREME.

Chicago in okolica: V torek in sredo deloma oblačno in hladno; severni in severovzhodni vetrovi. Solnčni izhod 5:44, zahod 7:49.

## STRAŠNE RAZMERE V JUŽNEM ILLINOISU.

### IZKORIŠČANJE RUDARJEV V RUDNIKIH KOLJEVCA JE NEIZMERNO.

Mati je šla bosa za pogrebom svojega sina.

Valley, Ill. — Na državne postavse se ne ozirajo in delovne razmere so izredno slabe v rudniških koljevca v južnem Illinoisu. Organizirani delavci ne dobe dela v rudnikih.

Tako sliko podaja E. J. McDonald, rudar in bivši odbornik rudarske organizacije, o razmerah v rudniških koljevcah. Rudar, ki dela v teh rudnikih in je star 35 let, izgleda kot da je star že 50 let. Rudarji delajo po deset ur dnevno v nečistem zraku, ki ga okužujejo plini od dinamita, katerega rabijo skozi vsa dan. Dnevni zaslužek znaša \$3.40, kar seveda ne more zadostovati za prehrano in prenočitev.

V rudnikih in okoli rudnikov ni opaziti varnostnih naprav. Rudniški nadzorniki ne zahajajo sem. Dinamit imajo vzkladiliščen v rudnikih, kar je v protislovju s postavami države Illinois.

"Pomislite," je rekel McDonald nekemu časnikarskemu poročevalcu "kakšne razmere vladajo tukaj, če je človek delal vsaki dan, poleg je pa napravil še toliko čezurnega dela, da ga tukaj imenujejo delavnik sedemnajst in pol ur, pa je bil konec leta \$182.60 dolžan. Reklj boš, da je bil potraten. Ne, nikakor ne! Imel je ženo in 6 otrok in še stare mater. Ko je bil odpuščen, se se moral prihraniti s kruhom in kavo. In kaj je pregrešil, da je bil tako kaznovan? Izvršiti ni hotel še enega delavniškega. Ej, to se ni zgodilo v Rusiji, ampak v naših dobrih starih Združenih državah."

McDonald je pripovedal dalje, kako so bili napravljeni poizkusi, da se organizirajo ti izkoriščani glomadi, da si s organizacijo izboljšajo svoje razmere, toda organiziranje je zelo težka reč. Zdaj postojajo ena organizacija, ki ima 157 članov. V tej okolici so najbogatejši rudniki koljevca v Združenih državah.

McDonald je podal sliko v živih barvah, kako žive nekateri rudarji, ki imajo velike družine.

Nekaj milj zunaj Roselaira živi rudar s svojo ženo in pet otroci v koči, zgrajeni iz drevesnih debel. Sin, star petnajst let, je umrl lani. Od tega časa sta umrla za legarjem še dva otroka. Ko so le stariši obrnili na okrajne uradnike za pomoč, da dobe mrljake rakve, so jim rekli, da jim ne morejo pomagati z denarjem.

Mati je šla bosa za pogrebom.

"Če bi bogati lastniki rudnikov koljevca plačali vsa davek, ki ga imajo plačati, bi okraj imel denar za nabavo mrljalskih rakav," je McDonald komentiral dogodek.

"Če bi takozvani zagovorniki 'odprte delavnice' obiskali okraj Harding," je zaključil McDonald, "tedaj bi razumeli, zakaj so tisti pripravljeni žrtvovati se za unijo, ki žive v takih razmerah skozi več let." Razložil je, kako so lastniki rudnikov najeli drhal, da je poglala s sito organizatorje iz mesta.

Kako težko je organizirati tam delavce, kjer so popolnoma zasuhnjeli, govore razmere v tujakšnji okolici. Popolnoma napačen je misel, da je tam najhujše organizirati delavce, kjer žive v najslabših razmerah. Kjer so privatni bizniški interesi potisnili delavce v nečloveške razmere, so si preje ovojili vse gospodarsko in politično moč, da lahko z delavci ravnavajo kot s sužnji. Delavce je treba organizirati, predno jih izkoriščevalci porinejo v take nečloveške razmere.

## RAZKOL V ENTENTI ZARADI INVAZIJE.

Anglija je proti takojšnji invaziji in predlaga sedemdnevni ultimatum.

### FOCHOV NAČRT ZA OKUPACIJO BERLINA.

London, 2. maja. — Francoska vlada je pristala na Lloyd Georgeov predlog, da se počaka z invazijo Ruhrja in da pošlje nov ultimatum Nemčiji.

London, 1. maja. — Vrhovni svet entente je imel večerj dve dolgi, tajni seji. Poročila o proceduri so si sicer nasprotna, vendar pa je dovolj znamenj, da Francoski večerj se niso uspeli s svojim načrtom za takojšnjo invazijo Nemčije in okupacijo Ruhrja. Lloyd George je odločno za to, da se Nemčiji pošlje ultimatum, ki naj pove, da ima Nemčija še sedem dni časa za izplačanje zapadlih reparacij in sprejem določene odškodninske vsote.

Štiri ure in pol je trajala vroča debata. Italijanski vnanji minister Sforza podpira Lloyd Georgea, medtem ko zastopnika Belgije, in japonski stojita s Francijo. Amerika ni zastopana na konferenci. Briand je predložil natantčen načrt za okupacijo nemških premožljivih okolišev; v načrtu je tudi določba, da Francija prehranjuje nemške rudarje in odla delavce v Ruhrju.

Konferenca se danes nadaljuje in najbrž bo trajala še jutri, ako ji Francoski prej ne obrneje hrbita.

Pariz, 1. maja. — Komunistična "L'Humanite" poroča, da je mobilizacija francoskih čet v polnem tiru. Iz Billancourta, Bourgesa, Lyonsa in drugih mest odhajajo cel ti vlaki munije, tankov in topov proti Renu. Creusotova tovarna je dostavila 500 velikih topov. Vsa francoska kavalarija v San Germainu je odšla proti Nemčiji.

Pariz, 30. apr. — Francoski vojni svet, kateremu predseduje predsednik Millerand, je odobril načrt maršala Focha za eventualno okupacijo Berlina, Hamburga in Bremena, ki ima slediti invaziji doline Ruhr.

Iz najvišjih diplomatskih krogov se poroča, da je "marširanje v Berlin" končni cilj Francije. Ker Anglija in Italija nasprotujeta zasežbi Ruhrja iz razloga, ker bi ta kraj težko prinesel kaj več kot bi znašali stroški okupacije, je Foch naredil načrt za okupiranje Hamburga, Bremena in Luebecka; ako pa se ta mesta ne prinesejo, jo zaželjenega uspeha, bodo francoske čete vzele Berlin.

Francoska vlada je pripravljena, da izvrši okupacijo sama, čeprav upa na pomoč Anglije. Francija se ponaša, da je dapes vojaški močnejša kakor je bila v časih Napoleona. Pod orožjem ima milijon mož, in ko stopi danes v veljavo mobilizacijska naredba za vpoklikanje letnika 1919, pride skoraj vse francosko prebivalstvo pod železno pest maršala Focha. — Dalje računa Francija Francija na čete svojih vazalnih držav, ne samo na šenokožne kolonijalce, temveč na primer na Poljake, ki se ponašajo z armado 600,000 bajonetov in ki so na temelju pogodbe čvrsto privežani na službo Francije.

Edino vprašanje je, kje Francija vzame nove milijarde za pokritje ogromnih stroškov okupacije. Koliko stane invazija države kot je Nemčija, je lahko razvidno iz tega, da dosedanja okupacija nemških pokrajin ob Renu stane iz premirja sedem milijard mark. Neki francoski diplomat je dejal večerj: "Foch je pripravljen za okupiranje Ruhrja, ker ve, da edino poročstvo za Francijo je zasežba nemških municijskih tovarn. Ako se bo Briand ohotavljaj, pade njegov kabinet in za (Dalje na 3. strani.)



# PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE  
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vrača.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.55 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v oklepaju n. pr. (March 31-21) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravilno, da se vam ne ustavi list.

## MORALNI PORAZ KROJAŠKIH PODJETNIKOV NA SODIŠČU.

Newyorški krojaški podjetniki so zaprisegli, da morajo triumfirati nad organizacijo krojaških delavcev Amalgamated Clothing Workers. Izpri so delavce z zavestjo, da že po nekaj dneh padejo na kolena in ponižno prosijo svoje gospodarje, da jih sprejmejo zopet v delo pod pogoji, ki jih diktirajo gospodarji. Ko so po par tednih stavke prišli podjetniki do spoznanja, da ni lahka reč ugnati takih delavcev, ki so dobro organizirani in skozinjsko prepojeni z delavsko solidarnostjo, so se odločili, da razrušijo organizacijo krojaških delavcev. Sfermanom, da morajo delavci zapustiti organizacijo in sprejeti delo po takih pogojih, ki jih diktirajo podjetniki, ni bilo sreče. Treba se je bilo poslužiti drugega sredstva, da dosežejo svoj namen. V tej zadregi jim je prišlo na misel, da ne bi bilo napaka, če se obrnejo na sodišče in prosijo, da sodišče razpusti organizacijo krojaških delavcev.

Vzeli so v roke pravila organizacije krojaških delavcev in jih pričeli študirati. Da bodo lažje razumeli pravila, so najeli še par "kunštnih" advokatov, da jim raztolmačijo, kar sami ne razumejo. Ko so študirali in študirali pravila, je končno njih oko obviselo na uvodu. Tu je bilo tiskanega nekaj strašnega, izdajalskega, kar povzroči prav zanesljivo, da bo organizacija razpuščena.

Kaj pa je bilo tam tako strašnega s črnim na belém? Da ne bodo naši čitatelji preveč ugibali, prinašamo ves strašni odstavek:

"Industrijska in medindustrijska organizacija, zgrajena na skal razrednega spoznanja in zavednosti, povzroči, da organiziran delavski razred prevzame aktualno kontrolo nad produkcijskim sistemom, in delavski razred bo tudi pripravljen, da postane lastnik."

S triumfom v očeh so kazali posebno na zadnje besede v odstavku in prepričani so bili, da bo organizacija krojaških delavcev prav zanesljivo razpuščena in da bo že v začetku aprila imenovan sodnijski upravitelj.

Sodišče je zaslialo argumente in protargumente in podalo je svojo razsodbo. Izreklo je tole:

Če vzamemo vrednost iz izvlečka predgovora, kot je citiran v obtožnici, in dasiravno ni njegova sestavina izpisana, in če se pravilno tolmači kot v sredstvu tega značaja, tedaj mislim, da niso citirane fraze škodljive. One izražajo nek ideal, o katerem se upa, da bo nekoč dosežen. Pa četudi temu jasnemu namenu vrinemo nasilje in se potrudimo, da čitamo v besedah sugestijo, da se upa, da delavski razred postane lastnik produkcijskih sredstev mesto samo produkcijskega sistema, ko je aktualno povedano, tedaj še vedno ne najdemo izjave, da se to izvrši na nasilni in nepostavni način. Zagovornik tožitelja niti ne obtožuje ali izjavlja v besedah, da je ta izjava v predgovoru že dokaz nepostavnega namena organizacije."

Sodišče je torej jasno povedalo, da ni v predgovoru nič, kar je izdajalsko, nepostavno ali pa zarotniško.

Mogoče bo zdaj podjetnikom jasno po tej moralni zaušnici, ki so je prejeli na sodišču, da lahko delavci zapisejo v predgovor svoje organizacije nekaj, o čemur jim ni treba vprašati podjetnikov, če smejo zapisati.

Krojaški podjetniki niso prejeli le moralne klofute, ampak blamirali so se tudi do kosti. Dozdaj še ni bila sprejeta postava, ki prepoveduje delavcem postati lastnik podjetja. Nihče ne more krojaškim delavcem braniti, da ne zgrade svojih tovarn in v njih izdehujejo obleke.

Delavci niso še nikdar ukazovali podjetnikom, kaj smejo in kaj ne smejo zapisati v ustavo svojih podjetniških organizacij. Le podjetniki so tako nesramni, da bi radi še v takih zadevah ukazovali delavcem. Zelja pri- vatnih podjetnikov po neomejeni diktaturi ne preseda le vsem pametnim ljudem, ampak je tudi smešna. Gospodje podjetniki so pač pozabili, da je doba telesne sužnosti že za nami, v kateri gospodar ni le lastoval sužnjevo telo, ampak je bil tudi gospodar nad njegovo dušo.

Ce bi krojaški podjetniki ne bili tako pozabljivi, bi seveda že zdavnaj preklicali izpor delavcev. Vprav pozabljivost je pa tista šiba, ki tepe podjetnike. Iz zgodovine se ne nauče ničesar, ampak z glavo hočejo skozi zid. Zaradi tega so takrat najbolj zanesljivo tepeni, kadar sanjajo o velikem zmagi in skušajo to zmago doseči z najbolj nečestnimi sredstvi z moralnega stališča.

## DOPISI.

S pota za osvoboditev Debsa in drugih političnih jetnikov.

Pisec Anton Zornik.

Hermine, Pa. — Dne 13. in 14. aprila t. l. se je vršila v Washingtonu, D. C. velika demonstracija za osvoboditev vseh političnih jetnikov v Zdr. državah, ki se še vedno nahajajo v ječah radi kršitve nekaterih vojnih zakonov, ki so bili naperjeni v prvi vrsti proti svobodi govora, tiska in zborovanja. In ta demonstracija se je vršila ravno ob obletnici, odkas se nahaja Debsa dve leti v zaporu kot žrtve teh vojnih zakonov. Demonstracija se ni vršila samo v prid političnih jetnikov ampak v prid vsa delavstva v Ameriki.

K tej demonstraciji je sklenil poslati svojega delegata tudi slov. soc. klub št. 69 JSZ v Hermine, Pa. In to je bilo tudi popolnoma pravilno, ker smo s tem pokazali, da smo za to, da se naši delavski voditelji osvobodijo iz ječe. Ako bi mi dopustili, da bi naši voditelji ostali v ječi, bi to pomenilo, da je vse delavstvo v ječi in nekateri "zavedni" delavci bi bili še bolj "uverjeni", da je socializem in sploh delavsko gibanje pokopano za nekaj let.

Toda delegacija amnestijske kampanje, ki je zastopala 41 držav in katerih delegatov je bilo par sto — kar se lahko vidi s slike vzete pred kapitolom — je pokazala da se je delavstvo pričelo bolj gibati tudi v Ameriki in da se socializem vedno bolj širi in da bo socialistična stranka postala meso in kri, pred katero se bodo morali tudi kapitalisti vpočibati.

Ogromna večina delegatov so bili socialističnega mišljenja.

Dne 13. aprila t. l. ob deveti uri zjutraj se je delegacija zbrala v dvorani protestidarske tože (Masonic Temple) v Washingtonu, D. C. kjer se je vršil shod delegatov. (Ime predsednika, ki je otvoril shod sem poznal). Najprej je poverilni odbor pobral poverilnice, da se je videlo kdo je delegat in kaj kdo zastopa. Nato se je moral sleherni delegat vpisati v posebno knjigo, katero bo — kot sem alhal — dobil Debs kot darilo v spomin na to demonstracijo. Nato je odbor, ki je imel ves aranjevment v rokah, prečital izdelani program cele demonstracije t. j. pohoda pred kapitol po Pennsylvaniji ubel in apeliral na vse navzoče delegate, da naj sleherni obišče kongresnika svojega okraja in da naj mu pojasni v kak namen se je vršila ta demonstracija in naj apelira na njega, da naj podpira resolucijo za osvoboditev vseh političnih jetnikov tudi l. W. W. Tozadevna resolucija je bila najprej prečitana na tem shodu in soglasno sprejeta, nakar je bila izročena socialističnemu kongresniku Meyer Londonu iz New Yorka, da jo predloži kongresni zbornici.

Po končanem pohodu so obiskali delegati vsak svojega kongresnika. Ko sem jaz obiskal kongresnika iz našega volilnega okraja in apeliral na njega, naj se zavzame za politične jetnike, mi je obljubil, da delal kar je v njegovi moči v prid političnih jetnikov, ker se mu sdi v resnici nesposobno nadaljno hudevanje političnih jetnikov v ječah, ker je vojna že končana. Nekateri delegati so pač poročali tudi o trmoglavih kongresnikih. Nekaj takega sem tudi jaz našel pri kongresniku iz volilnega okraja Washington. On se je izrazil napram meni da so bili ti ljudje nevarni za našo deželo in da ne vidi nobene koristi za domovino, ako bi bili osvobodeni, in da je tudi on imel sina, ki se je boril za demokracijo, in ako bi ljudje poslušali tiste radikale, bi Amerika izgubila vojno, itd. Jaz sem mu odgovoril, da sem tudi jaz podpiral Ameriko v vojni s tem, da sem podpisaval obveznice svobode, ker sem verjel, da se borimo za demokracijo, in sedaj sem pa za to, da se osvobodijo oni moji junaki, ki niso zakrivil drugoga kot to, da so izrazili svoje mišljenje, da je to samo vojna za svetovno trgovino, in po ustavi Zdr. držav je dovoljeno izraziti se človeku, kar misli, ker je svoboda govora in tiska jamčena v ustavi Zdr. držav. Moja je kima in ni mogel priti do

zaključka, kako da bo glasoval, ko bo došla resolucija predložena v kongresni zbornici in se izgovarjal, da ni dosti podučen o celi zadevi. Ta kongresnik je še iz starokopitne šole.

Zvečer istega dne se je zopet vršil javni shod, ki je trajal do polnoči. Govornikov je nastopilo približno deset, in ako bi hotel napisati, kaj je vsak posamezni govornik govoril in ime vsakega posameznega govornika, bi to vzelo preveč prostora in napisal bi lahko celo knjigo. Shod je otvorila ga. Hanot Stanton Blatch in v jedrnatem nagovoru ter izrazitih besedah, povdarjala, da se je ustanovil takozvani amnestijski fond v ta namen, da se pripori svoboda ne samo Debsa in vsem drugim političnim jetnikom do zadnjega moža, ampak svoboda celemu ameriškemu narodu, ki je imel zavezan jezik in odvzeto pero skozi nekaj let, in da zopet naredimo Ameriko tako, da bo za živeti v njej in da bo sleherni državljan lahko izrazil svoje misli svobodno. Nadaljnji govorniki so bili Roger N. Baldwin od ameriške svobodne unije; William H. Johnston, predsednik mednarodne zveze strojnikov, Rev. John Haynes Holmes, rev. Irwin John Tucker, Murray C. Bearyas, ki je zastopal organizacijo veterane svetovne vojne; Otto Branstetter, gl. tajnik ameriške socialistične stranke in gdč. Helen Todd. — Obedve delegatini sta ostro obsojale ameriške ženske, ker nočejo pomagati možem v političnem boju. Izjavile sta, da ženske v bolj nazadnjaških deželah kot je Amerika se borijo vse drugače kot ameriške ženske. Omenila je, ko so bili železničarji na stavki v Italiji in so hoteli železniške družbe obratovati železnice s stavkalki, so se žene stavkajočih železničarjev zbrale to da ne s kolmi v rokah ampak vzele so svoje otroke in posedle po železniškem tiru, kar je tako vplivalo na stavkalko, da so zapustili vlake, ker jih je bilo groza voziti prek nedolžnih otročičev. Ameriške žene morajo po vseh svojih močeh pomagati svojim možem na političnem polju, da priporijo svobodo, ker sta sedaj oba, mož in žena enako izkoriščana in raditega bi morala tudi oba se boriti, in ne samo mož, dačim žena sedi vedno doma v kakem kotu sključena. Murray C. Bearyas je povdarjal, da je on celo svoje življenje trobil v republikanski rog, toda kljub temu je odobral Debsovo delo in je za to da je osvobojen in da je sedanj generálni pravdnik dober mož (medklie, kaj je že dobrega storil), ki bo gotovo vplival na predsednika in vse medodajne faktorje, da se bo osvobodilo vse politične jetnike in vpostavilo v Ameriki zopet svobodo govora in tiska. — Johnston, predsednik mednarodne zveze strojnikov je v svojem govoru omenil, da odpotuje maja meseca v Evropo, kjer se bo udeležil mednarodne konference strojnikov, na kateri bo deloval na to, da se prepreči izločevanje mundeje v vojne svrhe (močno odobravanje). Izjavil je, da je njegova zveza že sprejela nekako tako resolucijo, katere namen je preprečiti vojne (navzoči vtanejo s sedežev in ploskajo) na ta način. Nadalje je izjavil, da govori kot človek, ki je podpiral zadnjo vojno in je imel tudi popolno pravico jo podpirati, kot so imeli drugi pravice se izraziti, kako je bilo njih mišljenje o zadnji vojni. Izjavil je tudi, da je bilo krivično odvzeti državljanom za časa vojne gotove pravice, katere nudi demokracija. Proti koncu svojega govora je izjavil, da akoravno se je v zadnji vojni boril za demokracijo sedaj ne veruje več, da bi se prava demokracija mogla izvojevati pod kapitalističnim sistemom, ampak da bodo izvojevali pravo demokracijo oni, ki so se bojevali tako hrabro in šli v ječo za principe prave demokracije. Med tem ko smo se mi bojevali na odprtem polju z bajoneti, so šli oni v ječo, da dosežemo to, za kar smo se bojevali na bojišču. Končno je rekel, da maršikateri, ki je podpiral zadnjo vojno, najbrže ne bo podpiral prihodnje, če pride. — Urednik newyorškega socialističnega lista "New York Call" je med drugim izjavil, da je delavstvo samo vrok in ono je poslalo Debsa za omrežje, ker se noče politično organizirati in postati to, kar je Debsa. — Rev. Irwin John Tucker, ki bi tudi moral

sediti v ječi dvajset let, ki je izvršen govornik, je izjavil, da ne veruje, da je bil Wilson odkritosrčen, ko je rekel, da se bori za demokracijo in onih 14 točk. (Na te besede je nastal tak aplavz v dvorani, da je preteklo pet minut, predno se je polegel in govornik mogel nadaljevati s svojim govorom.) V svojem nadaljnjem govoru je zelo kritiziral jeklarske magnate v Pittsburghu, Pa., ki niso dovolili obdržati javnega shoda, ki bi se imel vršiti v prid Debsa in drugih političnih jetnikov. — Za njim je nastopil gl. tajnik ameriške socialistične stranke, ki je v svojem govoru opisal, kako nastanejo vojne in da je edino delavstvo zmožno preprečiti vsako vojno, in sicer na ta način, ako se politično organizira v socialistični stranki in ako bo delavstvo še nadalje podpiralo takozvano amnestijsko kampanjo, in ko dosežemo to, da osvobodimo Debsa in druge politične jetnike, ne bo konec dela ampak šele začetek našega dela. Vsled tega je dolžnost slehernega da stopi v socialistične vrste, ker edino v socializmu je rešitev, ker vse druge politične stranke so pokazale, da niso zmožne preprečiti vojne. Kristova vera je bila poklicana za preprečitev uboja, a so njo samo ubili; republikanska stranka, katero je ustanovil Lincoln še obstoji, a bo tudi kmalo izginila, demokratska stranka pa sploh ni zmožna kaj ukreniti za odpravo zla. In tako bodo izgini te stranke druga za drugo, kot gredo danes kralji in cesarji; šel je Viljem, šel je Habsburg, in ni več daleč dan ako se bo preselil v kako zavetje George, in tako se bodo morali umakniti premoči pretarjati vsi kralji, kronani in nekronani; in ko bodo vsi prestoli v razvalinah tedaj šele pride mir na našo zemljo. —

Pozabil sem omeniti, da je bila peticija, katere je bila podpisana od več ko 300.000 državljanov, navita na veliko kolo visoko tri čevlje, katerega so peljali na posebnem avtomobilu na čelu pohoda demonstrantov do kapitola in potem nesli v kongresno zbornico. Med pohodom od dvorane protestidarske lože pa do kapitola so razdeljevali list "Chicago Socialist", da je ljudstvo vedelo, za kaj je ta demonstracija.

V deputaciji, ki je posetila predsednika Hardinga so bili naslednji: Albert De Silver, gdč. Esthen Norton, Jackson Ralston, odvetnik Ameriške delavske federacije, Dr. Norman Thomas, in dobroznani Morris Hilquitt iz New Yorka.

Tu sem podal površno sliko manifestacije, ki bo trajno zabeležena v zgodovini delavstva v boju za svoje pravice in tudi v zgodovini boja za osvoboditev političnih jetnikov, ki so imeli pogum izraziti javno svoje mišljenje o zadnji svetovni vojni.

Franklin, Kans. — Ni še dolgo ko sem prišel iz starega kraja sem v Ameriko in imel sem isto upanje kot tisoči in tisoči mojih vrstnikov delavcev, namreč, da bi si kaj prislužil. S tem upanjem pride sleherni iz dežele, kjer vlada revščina in izkoriščanje v dežela bogastva — a tudi izkoriščanja.

Kakor v starem kraju ni bilo zaslužka, tako ga sedaj tudi tukaj ni. Kakor vlada v stari domovini brezposelnost in izkoriščanje na vseh koncih in krajih tako vlada tudi tukaj. In zakaj?

Zakaj? Tako se skoro vsakdo vprašuje, a le malokateri ve odgovor.

Vrok vsemu temu izkoriščanju je ljudstvo samo krivo, delavci sami, ker se ne zavedajo svoje dolžnosti, ker se ne zavajajo, da se je treba organizirati, organizirati strokovno in politično ter gospodarsko, da je treba podpirati drug drugega v vseh bojih za naše pravice. Ko bi se vsaj delavstvo zavedalo tega, da se je treba organizirati tudi politično in ne samo strokovno ali gospodarsko, ko bi se zavedalo, kako moč imajo v glasovnicah, da je z glasovnic v roki mogoče na voličku spremeniti cel sedanj sistem, tedaj bi delavstvo živelo v vseh drugih razmerah kot pa živi sedaj. Ko bi delavci imeli v vseh postavodajnih zbornicah in drugih uradih svoje zastopnike, ali mislite, da bi bili delavci sedaj tako izkoriščani in zatirani, kot so? Ne, ker bi bili

delavski zastopniki v veliki večini.

Zbudite se delavci trpini iz svojega spanja, organizirajte se strokovno in politično in udeležite se slehernih volitev polnoštevilno in oddajte vaše glasove za onim kandidatom, katere bode postavili politično organizirani delavci. Delavci rojaki, čim bolj se bode organizirali, tem preje bode obračunali z vsemi našimi izkoriščevalci. Delavci, združite se in strnite se v vrste organiziranega delavstva, ne poslušajte raznih "prijeteljev", ki nastopajo v različnih vlogah in se vam bližajo kot najboljši prijatelji, voditelji in priporočajo razne nesmiselnosti ki hočejo čez noč spremeniti vse, ki hočejo z glavo skozi zid. Delajo popolnoma v soglasju s sovražniki delavstva katerih namen je delavstvo še bolj razcepiti, in tako polagoma uničiti vse delavske organizacije, kot sedaj hočejo uničiti strokovne organizacije. Med vami naj prevladuje samo ena misel, samo eno geslo in to je "V slogi je moč". Ta misel in to geslo naj vas veže in uspeji bode.

Za vzgled naj vam služi, kako je v starem kraju. Kako zlato bodočnost so obljubovali razni zapeljivi naroda kot n. pr. Dr. Korošec in podobni, ki so lagali, kaj vse so naredili za ljudstvo, ko so zapravljali milijone ljudskega denarja. In kake razmere vladajo sedaj v Jugoslaviji, je pa že itak slehernemu znano, saj vedno kdo pride iz starega kraja in pripoveduje o tako žalostnih razmerah, da bolj žalostne ne more biti. Kmetom so priborili tako visoke davke, da že marsikateri kmet premišljuje, ali bi ne bilo boljše opustiti kmetije kot pa plačevati ogromni davek. In delavstvo se pa nahaja v velikih slabostih razmerah v Jugoslaviji kot pa v Ameriki, ker se je pustilo zapeljati. Sleherni, kdor odpotuje iz Amerike v Jugoslavijo, takoj odpotuje nazaj v Ameriko, ako mu je le mogoče. Ljudstvo je bilo izkoriščano v prejšnji avstro-ogrski monarhiji, in izkoriščano je sedaj, ko so po sili ustanovili "Kraljevstvo Srba, Hrvatov i Slovenaca", militarizem smo imeli prej, militarizem imajo sedaj. Prej so nam obljubovali nebesa, ko bomo dobili Jugoslavijo, a ostali smo še vedno v peklu. Monarhija je monarhija, nobene druge razlike ni, kot v imenu. Vojaska služba je sedaj raztegnjena na vse Jugoslovane od 18. leta pa do 50., kdar je je telesno sposoben, pri čemur pa ne gledajo veliko. Srbsko geslo je: "Uvek vojniki, bogami!"

Oni zloglasni kričaji so se pa potuhili, prepustili ljudstvo samo sebi, in ubogo, zaslepljeno ljudstvo pa sedaj spoznava, kako zelo je bilo zapeljano, ko je verjelo raznim kričanjem in jim prepestilo vsi obinat in moč, mesto da bi se ljudstvo ob prevratu organiziralo, združilo in postavilo na odgovorna mesta osebe, katerim je bil ljudski blagor nad svojimi lastnimi interesi, prevzelo vlado v svoje roke, mesto da so pustili, da so se odgovornih mest polastili razni ljudski sleparji in izkoriščevalci ljudstva. In ljudstvo sedaj preklinja one volkove v ovčji obleki, puli si lase, a je preporno.

In kakor je ljudstvo v sedanji Jugoslaviji naredilo napake, ob prevratu ker se ni hotelo organizirati in izrabit svoje politične pravice, tako dela delavstvo napake tudi v Ameriki, ker se noče politično organizirati in izrabit volilne pravice v svoje lastne interese.

Vsled tega, delavci rojaki, organizirajte se politično, strokovno in gospodarsko, ker le v organizaciji je moč. In ko bodete perfektno organizirani, tedaj bode lahko svesti, da ni več daleč dan, ko bode dosegli svoje pravice. — Novi pekar v Franklinu.

## HAYWOOD SE JE OGLASIL IZ MOSKVE; PRAVI, DA SE VENE.

Chicago, Ill. — "Big Bill" Haywood, bivši tajnik organizacije I. W. W., ki je minul mesec nati-homa odpotoval v Rusijo, je poslal prvo depešo iz Moskve preko Kristijanije. Brzjavka, ki je naslovljena na Otto Christensena, njegovega odvetnika, se glasi, da je Haywood dospel v Moskvo, kjer se udeleži kongresa industrijalnih unij tretje internacionale in potem se vrne v Ameriko.



Toda odšla je z nalogom, da samo oparuje.

Povedano ni bilo, kaj je tvorilo osumljeni tovor. Državni departament zdaj pripoveduje, koliko parnikov je že odplule v rusko

dal, da se je rodil kot mezdni suženj in da je njegova dolžnost, da izvrši svoj del naloge za oseboditev svojega razreda.

Delavska stranka je pridobila en sedež. Zlati ima delavstvo sedemnajst zastopnikov v parlamentu. Vseh poslancev je petdeset.

London, 30. aprila. — Dan  
la vest, da je Nemčija  
vlejša sprejeti parisko  
kabinine 226 milijard  
rk s pogojem, da Gornja  
otane Nemčiji. Pránella  
njela tega pogoja, toda p  
mogoče položiti temelj za  
mis.

South Bend, Ind. NEW YORK CITY.

**RESEARCH REPORT**

Capital: 100,000.00 RUB; Zaklad: 50,000.00 RUB

1. 1945-1946 - 1947-1948 - 1949-1950 - 1951-1952 - 1953-1954 - 1955-1956 - 1957-1958 - 1959-1960 - 1961-1962 - 1963-1964 - 1965-1966 - 1967-1968 - 1969-1970 - 1971-1972 - 1973-1974 - 1975-1976 - 1977-1978 - 1979-1980 - 1981-1982 - 1983-1984 - 1985-1986 - 1987-1988 - 1989-1990 - 1991-1992 - 1993-1994 - 1995-1996 - 1997-1998 - 1999-2000 - 2001-2002 - 2003-2004 - 2005-2006 - 2007-2008 - 2009-2010 - 2011-2012 - 2013-2014 - 2015-2016 - 2017-2018 - 2019-2020 - 2021-2022 - 2023-2024 - 2025-2026 - 2027-2028 - 2029-2030 - 2031-2032 - 2033-2034 - 2035-2036 - 2037-2038 - 2039-2040 - 2041-2042 - 2043-2044 - 2045-2046 - 2047-2048 - 2049-2050 - 2051-2052 - 2053-2054 - 2055-2056 - 2057-2058 - 2059-2060 - 2061-2062 - 2063-2064 - 2065-2066 - 2067-2068 - 2069-2070 - 2071-2072 - 2073-2074 - 2075-2076 - 2077-2078 - 2079-2080 - 2081-2082 - 2083-2084 - 2085-2086 - 2087-2088 - 2089-2090 - 2091-2092 - 2093-2094 - 2095-2096 - 2097-2098 - 2099-2100 - 2101-2102 - 2103-2104 - 2105-2106 - 2107-2108 - 2109-2110 - 2111-2112 - 2113-2114 - 2115-2116 - 2117-2118 - 2119-2120 - 2121-2122 - 2123-2124 - 2125-2126 - 2127-2128 - 2129-2130 - 2131-2132 - 2133-2134 - 2135-2136 - 2137-2138 - 2139-2140 - 2141-2142 - 2143-2144 - 2145-2146 - 2147-2148 - 2149-2150 - 2151-2152 - 2153-2154 - 2155-2156 - 2157-2158 - 2159-2160 - 2161-2162 - 2163-2164 - 2165-2166 - 2167-2168 - 2169-2170 - 2171-2172 - 2173-2174 - 2175-2176 - 2177-2178 - 2179-2180 - 2181-2182 - 2183-2184 - 2185-2186 - 2187-2188 - 2189-2190 - 2191-2192 - 2193-2194 - 2195-2196 - 2197-2198 - 2199-2200 - 2201-2202 - 2203-2204 - 2205-2206 - 2207-2208 - 2209-2210 - 2211-2212 - 2213-2214 - 2215-2216 - 2217-2218 - 2219-2220 - 2221-2222 - 2223-2224 - 2225-2226 - 2227-2228 - 2229-2230 - 2231-2232 - 2233-2234 - 2235-2236 - 2237-2238 - 2239-2240 - 2241-2242 - 2243-2244 - 2245-2246 - 2247-2248 - 2249-2250 - 2251-2252 - 2253-2254 - 2255-2256 - 2257-2258 - 2259-2260 - 2261-2262 - 2263-2264 - 2265-2266 - 2267-2268 - 2269-2270 - 2271-2272 - 2273-2274 - 2275-2276 - 2277-2278 - 2279-2280 - 2281-2282 - 2283-2284 - 2285-2286 - 2287-2288 - 2289-2290 - 2291-2292 - 2293-2294 - 2295-2296 - 2297-2298 - 2299-2300 - 2301-2302 - 2303-2304 - 2305-2306 - 2307-2308 - 2309-2310 - 2311-2312 - 2313-2314 - 2315-2316 - 2317-2318 - 2319-2320 - 2321-2322 - 2323-2324 - 2325-2326 - 2327-2328 - 2329-2330 - 2331-2332 - 2333-2334 - 2335-2336 - 2337-2338 - 2339-2340 - 2341-2342 - 2343-2344 - 2345-2346 - 2347-2348 - 2349-2350 - 2351-2352 - 2353-2354 - 2355-2356 - 2357-2358 - 2359-2360 - 2361-2362 - 2363-2364 - 2365-2366 - 2367-2368 - 2369-2370 - 2371-2372 - 2373-2374 - 2375-2376 - 2377-2378 - 2379-2380 - 2381-2382 - 2383-2384 - 2385-2386 - 2387-2388 - 2389-2390 - 2391-2392 - 2393-2394 - 2395-2396 - 2397-2398 - 2399-2400 - 2401-2402 - 2403-2404 - 2405-2406 - 2407-2408 - 2409-2410 - 2411-2412 - 2413-2414 - 2415-2416 - 2417-2418 - 2419-2420 - 2421-2422 - 2423-2424 - 2425-2426 - 2427-2428 - 2429-2430 - 2431-2432 - 2433-2434 - 2435-2436 - 2437-2438 - 2439-2440 - 2441-2442 - 2443-2444 - 2445-2446 - 2447-2448 - 2449-2450 - 2451-2452 - 2453-2454 - 2455-2456



## Novice iz Jugoslavije.

**Elektrarna na Završnici.** Deželni elektrarni na Završnici je deželna vlada dovolila, da najame za razširjanje omrežja posojilo 4.000.000 K.

**Belgrajski učitelji in učiteljice** so se pod vodstvom nekoga profesorja začeli vsi učiti slovenski jezik.

**Uradna zapoved.** Vsem poslom v Sloveniji je zapovedano nositi nagobčnike, da se prepreči steklini napadi. Vzrok stekline je navadno "suka".

**Odložen mandat.** Narodni poslanec za novosadsko okraj, dr. Milan Svinjarev, član radikalne stranke, je odložil mandat in je na njegovo mesto stopil neki Janko Šijački. — Radikalni klub ga je k temu napotil, ker mu je delal slabo reklamo.

**Pridni ministri.** Ministrstvo verstva je sprejelo deputacijo srbskih protestantov, ki je zahtevala, da se protestantski cerkvi v Vojvodini prizna avtonomija. — Trgovinsko ministrstvo je izdelalo pravilnik za deželne obrtne šole v vsaj državi.

V ministrstvu za trgovino se živahno pripravljajo organizacija trgovske in politične informativne službe v inozemstvu. Dosedanje agencije se bodo zamenjale s primernejšimi, manj konspirativnimi in cenejšimi institucijami. — Ministrstvo za javna dela je zahtevalo potrebne kredite za gradbo vseh cest v Srbiji in Crngorici, ki so v slabem stanju. — Ministrstvo za agrarno reformo je od ministrstva za šume in rude zahtevalo potrebni material za gradbo dobrovoljskih domov.

8 tem bi se kolonizacija dobrovoljcev znatno pospešila. — Vse to poročajo iz Beograda.

**Navijalci op. mesa.** (Slika na s. 10.) Na zadnjem živinskem sejmu v Ljubljani dne 6. aprila je bilo zelo živahno. Na sejem so kmetje prignali 397 konj, 88 pi-

tanih volov, 91 krav, 20 telet, 235 plemenitih prašičev. Cene goveda živini so padle. Cene so se gibale med 20—23,50 K za kilogram live teleta. Vso govedo živino so izključno kupili različni mešetarji izvoznikarjem. Na sejmu so bili v resnici zanimivi prizori. Konje so v iskrnih dirah podili semintja. Mešetarji so jih motrili in karali za vsako napako. Bolj živahni v kupčijskih pogovorih pa so bili gotovi mešetarji. Njih latinsčina je skoro nerazumljiva. Tako je neki mastno zalit mešetar z velikimi bradnimi zalisic kričal in barantal: "Deset narvhi!" Kmet: "Dve kilii!" "Deset kilii!" Kmet: "Tri!" "Deset kilii!" Kmet: "Peti Zadnja beseda!" "Osem!" Kmet: "Ne, Peti!" In udarili so ter šli pit likof.

**Rodbinska tragedija na Govejku.** Zavrtni morilec 55 letnega posevnika Janeza Kreka p. d. Lužarja na Govejku, 19 letni posevnikov sin Franc Ališ je po umoru pobegnul in ga orožniki doslej še niso mogli izslediti. Najbrže je pobegnul v zasledeno ozemlje. Orožniki so aretirali ženo Marijo in tri druge sokrivke kmečke fante. Za izvršitev umora je žena obljubila Ališu 10.000 K. Janez Krek je bil drugače kmečki original. Stari turisti in razni botaniki so kaj radi obiskovali na vsoiki samotni stojčki Lužarjevo hišo. Krek je bil ljubitelj narave in zvest šušar redke pohovrške flore. Zvesto je posebno čval svetovno znano botanično redkost: Blagajev volčin (Daphne Blagajana).

**Aretirani pošlagali.** Ljubljanska policija je aretirala tri bivalne hlapce barona Codellija in neke ženske, ki so isumljeni pošlaga velikega hleba na Kodeljevem. Pošlaga škoda znaša okoli 1.500,00 K. Zavarovalnica 30.000 K.

**Razbojniški ropali 6 milijonov dinarjev.** Šef finančne uprave Radul Radović je 20. m. m. s avtomobilom potoval iz Ereg nov v Dalmaciji v Cetinje. Imel je

pri sebi blagajno z 8 milijoni dinarjev, ki so bili državni denar, namenjen za penzioniste in invalidce v Crni gori. Na poti blizu kraja Bukovica pa so razbojniki napadli avtomobil, pobili, oziroma teško ranili vse osebe, ki so se nahajale na avtomobilu. ropali vse denar, zlatnino in srebrnino in izginili.

**Papirnatga denarja je v Jugoslaviji za 3.344.127.710 dinarjev v prometu.** — Tako poročajo iz Beograda, ampak iz Dalmacije bi lahko povedali še kaj večega o stotinah milijonov kron, neizgostnih, katerih vprašanja si vlada ne upa prav začeti, temveč čaka, da ga bodó taki in taki elementi rešili s ponarejenimi žigi.

**Novi kupi papirja.** Ministrstvo finance je naročilo pri novosadskem umetniškem zavodu Grafika, da izdela 60 milijonov bankovcev po en četrt dinarja, a zagrebška deželna tiskarna jih natisne 140 milijonov. To je skupaj 200 milijonov kron. Papir za ta denar je nabavljen iz Slovenije — v tej obliki ne bo zato nič boljši!

**Čuden samomor.** V bodonjici v Zagrebu se je z žepnim nožem zaklal v vrat kmet Niko Zgurič, ker ni mogel več prenašati bolečin, ki mu jih je povzročal želodec.

**Ubij. 5. aprila ponoči** je bil silen pretep in poboj med kmečkimi fanti na cesti od Grosupca proti Račni. Nekdo je 18letnega Jakoba Nušića iz Predolja s kolom udaril tako močno po glavi, da se je popolnoma nezavesten sgrudil na tla. Prenešen na dom je umrl valed zadobljena teške poškodbe na glavi. Prešli so mu šepinjo. Pretepači — pet kmečkih fantov iz Hlove gore so pobegnili v gosdove, kjer se skrivajo pred orožniki.

**Spor med Jugoslavijo in Romunijo poravnana.** Romunski poslanik Emandi v Beogradu je obiskal ministrskega predsednika

Pasiša in ga obvestil o tem, da romunska vlada obžaluje dogodek, ki so se zgodili v Banatu, in da so čete prestopile mejo vlad nevednosti. S tem je spor z Romunsko končan. Vled "nevednosti" je imeniten izgovor. Karlov prihod na Ogrskem je imel torej vsaj eno dobro stran: rešil je naše čete, da jih niso Francozje pogнали preko Romunije proti Rusiji.

**Žalosten smrtok običinskih volitev.** V mali občini Kriškava pri Višnji gori je 3. aprila ustrelil občinski gerent Janez Zupančič iz Zavrtaš posevnika in nosilca klerikalne kandidatne liste za to občino Jameza Zajca iz Kriške vasi. Gerent Zupančič je tudi pristav klerikalne stranke, a je bil med občani zelo neprijubljen, zato ga niso hoteli postaviti med kandidate. To ga je tako razjarilo in je pod pretyečo, da ustrelil vsako kokoš, ki bi se pasla na njivah njegovega oskrbovanca Amerikana, odšel s puško na njive. To je tudi na belo nedeljo popoldne storil in je eno kokoš ustrelil. Kmetje Kriške vasi so proti temu protestirali. Zupančič je v divji strasti ustrelil z lovsko puško Zajca, ki je bil takoj mrtav. Po storjenem zločinu se je Zupančič sam "javil sodišču v Višnji gori. Zupančič bi bil rad postal župan. Ima ženo in 9 otrok. Ustreljeni Zajc je 25 let star, zapušča ženo in troje otrok.

### ISČE SE

Ivana Dolaki, omožena Pavlič, nahaja se baje nekeje v državi Minnesoti. Naj se javi sama, odnomo če ve kdo cenj. rojakov za njen naslov, naj mi ga sporoči. Moj naslov je: Jacob Selan, 18517 Chapman Ave., Cleveland, Ohio. (Adv.)

### POBLASTILA

dela MATIJA SKENDER. 19 LET za rojake po celi Ameriki. On že mora vedeti, kako se poblastila izdelujejo. Piši mu in razloži svojo zadevo, pa ti bo naredil vse pravilno, da ti ne bo moglo grniti prodan s nepravilnim poblastilom.

### IZPLAČAMO V KRONAH, DINARJIH IN DOLARJIH V GOTOVEM DENARJU V JUGOSLAVIJI.

Pišite nam po naš cenik za pošiljanje denarja. Parobrodne listke za vse črte.

EMIL KISS, bankir, 133 Second Ave., New York.

### PRISILJEVANJE V AMERIKO VTEGNE BITI PREPOVEDANO

Kdor hoče dobiti svojce v Ameriko, naj si da hitro pri meni narediti potrebne listine, tako da oseba v starem kraju dobi dovoljenje od ameriškega konzulata prej kot mogoče.

Za slučaj neuspelosti ali zaksanosti prošenj povsem denar.

MATIJA SKENDER, Javni notar na Ameriko in stari kraj.

3227 Butler St. Pittsburgh, Pa.

### OMNE ZA DENARNE POŠILJAVE

V Jugoslavijo pošljemo za:

|         |        |        |
|---------|--------|--------|
| \$ 2.00 | .....K | 240    |
| 5.00    | .....K | 620    |
| 10.00   | .....K | 1.250  |
| 25.00   | .....K | 3.150  |
| 50.00   | .....K | 6.400  |
| 75.00   | .....K | 10.000 |
| 374.00  | .....K | 50.000 |

Za slučaj, da hoče kdo poslati denar v dinarjih, naj računa 4 krome za en dinar.

V Italijo pošljemo za:

|         |       |           |
|---------|-------|-----------|
| \$ 5.00 | ..... | 110 lir   |
| 10.00   | ..... | 210 lir   |
| 25.00   | ..... | 500 lir   |
| 45.00   | ..... | 1.000 lir |
| 222.00  | ..... | 5.000 lir |

Denar naj se nam pošlje po poštinih money-orderih ali po bančnih draftih ali Express čekih ali v registriranih pisnih na:

SAKRAJEK & ČERNK, Slovenska banka, 70—9th Ave. New York City

**Najdeno truplo novorojenčka.** Na Jesenicah so se v gozdiču tik Polodvora igrali otroci. Na nekem mestu so zapazili truplo novorojenčka, ki je ležal na mehki blazini. Novorojeno dete, ki je moralo biti živo, je neznana oseba namenoma položila na oni kraj, gotovo da bi zakrila porod. Oseba je neznana. Truplo je tam ležalo samo nekaj dni. Zdravniško se je ugotovilo, da je bilo dete zadušeno.

### RAD BI IZVEDEL,

kje se nahaja moj bratranec Edward Steblaj, doma iz Golega pri Igu na Dolenjskem. Pred 5 leti nahajal se je v Chishom, Minn., in sedaj ne vem, kje je. Cenjene rojake prosim, če kto ve njegov naslov, da mi to naznani, za kar bom hvalečen. Ako bo sam čital ta oglas, naj se mi prijavi. Poročati imam zelo važne stvari. Moj naslov je: Frank Steblaj, 318 Ceuter street, Barberton, Ohio. (Adv.)

### CUNARD-ANCHOR

Najbolji, najhitrejši in najbolji parniški prevoz. Izvorna postrelba za potnike. V vašem mestu je lokalni zastopnik družbe.

V Jugoslavijo, Beogradsko, Romunsko in Ogrsko ploje:

|                            |               |
|----------------------------|---------------|
| S. S. CALABRIA             | — Maja 17     |
| in stane v Dubrovniku      | .....\$125.00 |
| in stane v Tret            | .....\$115.00 |
| in stane v Konstantinopolu | .....\$115.00 |
| in stane v Beogradu        | .....\$115.00 |
| in vojni denar             | \$5.00        |

S. S. PANONIA — Jun 4  
V Roko, Tret ali Dubrovniku  
Kotimo stane .....\$125.00  
Trije razredi .....\$125.00  
in vojni denar \$5.00

Mimo Corbourn  
Pariski Agentstvo (48,497, 498)  
.....\$125.00  
in vojni denar \$5.00

## Zanesljivo in hitro

poskrbuje denarna izplačila v stari domovini in opravlja druge bančne posle

### FRANK SAKSER STATE BANK

52 Cortlandt Street, New York, N. Y.

Rojaki, poslužujte se v vseh zadevah te slovenske banke, ki je pod stalnim nadzorstvom državnega urada in ima za varstvo \$100,000.00 glavnice in \$50,000.00 rezervnega zaklada.

### Za FRANK SAKSER STATE BANK

Frank Sakser, predsednik.

## Prišlo je veliko število potnikov katere je naš Hrvatski Bankir

### — Z A R O —

privele meseca marca na parnikih Chicago, Rochambeau, Niagara, La Touraine, La Loraine in še vedno dobajajo.

### HITITE DOBITI SVOJCE

ker je sedaj bankir Zaro ustanovil tri svoje urade, enega v Belemgradu, drugi v Zagrebu in tretji v Havre, da bo svojim potnikom v pomoč za hitro in jamčeno potovanje. Zastopa vse parobrodne črte, vi si lahko sami izberete katerikoli parobrod.

## HITITE Z NAZNANILOM ZA VAŠ POS IN ZA ODHOD V DOMOVINO

ker kdor se prvi prijavi pride tudi prvi na vrsto. V New Yorku in v Havre vas pričaka Zarin zastopnik in vam brezplačno pomaga pri vseh zadevah pri potovanju.

## POTRUDITE SE HITRO POSLATI DENAR V DOMOVINO DOKLER JE ŠE TAKO NIZKO CENO DENAR

\$7.50 ZA JUG. KRON 1000.

V teku 18 dni vam dostavi denar naš bankir Zaro v domovino, hitro, točno in jamčeno. Za poslani denar osebi v domovini, vam da za jamstvo poštini rezit, a za dostavo denarja na banko v domovini vam prekrbi uokno knjižico.

Ne izgubajte časa, temveč se takoj obrnite za vse česar potrebujete do vašega državnega poblastilnega bankirja

## HENRY C. ZARO,

39 Cooper Square, New York City.

Tel.: Orchard 7007.

## Jimmie Higgins.

Spisal UPTON SINCLAIR.

Z dovoljenjem avtorja prevaj

IVAN MOLEK.

(Nadaljevanje.)

Končno je gospodar dovolil Higginsu, da lahko ostane v njegovi bajti čez zimo za pet dolarjev mesečne stanarine. Jimmie je pa imel priložnost, da dobi delo pri železniški družbi, katere je gradila nov tir v bližini.

Prišlo je deževno vreme, sneg in burja, toda gradnja železnice se je nadaljevala brez ozira na vreme. Delali so dan in noč v treh delavnikih po osmih ur. O ne, delo ni umelo prenehati! Polovica sveta je zahtevala sredstev, da se raznese na kosec, in druga polovica je morala delati kot satan, da preskrbi gradstva. Tako se je naj sdelo Jimmie Higginsu, ko je videl, da ne more uiti krepkjem poklenke vojne. Pobegnul je iz mesta na kmetu in vzel svojo družino s seboj v nadi, da je našel kraj na samotni farmi več milijonov od bližnjega mesta, kjer bo varen pred municijami profitarji, a kaj je bilo? Prišla je četa Italijanov s krampi in lopatami in premaknili so kokošnjak, v katerem je Lizzie imela enajst kokoši in petelin; druga četa je potisnila svinjak s majhnim prasatom na drugo stran celine, dva dni pozneje se je po pojavil ogromen stroj, ki ga je pomikala para na kolesih po tračnicah. Stroj je grabil s voza za seboj železniške tračnice, ki so se bile pribite na ledenih pragovih in jih polagal predse na pripravljena tla na kar se je pomikal dalje po tiru, ki ga je sam naredil. Na ta način je železnica kar prikorakala iz mesta na deželo in čez nekaj tednov so mimo Higginsove bajte ropotali celi vlaki, naloženi s cementom, peskom in razloženimi železnimi stenami ter s strehovino. To se je ponavljalo dan in noč. Nedaleč od tam sta pa bili dve stiriški miliji gozdne puščave kar čez noč spremenjeni v mestee majhnih poslopj v omrežju tirov. V kratkem bo tam obratovala — tovarna za strelivo in mimo Jimmiejevega stanovanja bodo dnevno vozili trinitrolo in druge razstrelivne snovi nerazumljivega imena, ki nosijo v sebi smrt in uničevanje.

To usodo je pripravil kapitalizem našemu malemu antimitaristu in propagatorju mednarodnega bratstva!

Jimmie Higgins je od časa do časa posetil socialistično organizacijo v Leesvillu; plačal je prispevke in posvečal svojo dušo ob pacifiističnih govorih. Ravno pred Božičem je predsednik Združenih držav naslovil noto na vojskujoče se države proseč jih, naj nehajo s vojno; nota se je glasila, da so vse države, ki so v vojni, na enakem stališču, kar se tiče napak in krivic in Amerika ne sme imeti nobenega opravnika s njihovim konfliktom. Socialistična organizacija v Leesvillu je bila neizrečeno zadovoljna s to noto. Ravno to so socialisti naglašali še dve leti in štiri mesece! Nikdar niso pričakovali, da se bo kapitalistični predsednik strinjal s njimi, ali edaj, ko je to prišlo, so hoteli socialisti izkoristiti stvar do dna. Zahtevali so, da kapitalistični predsednik podpre svoje besede s dejanjem. Ako se Evropa ne bo zmenila za njegov opomin in sklenila mir, tedaj naj Amerika enostavno ustavi pošiljanje streliva.

Kapitalistični predsednik pa ni storil tega in Jimmie Higgins si je zamen belil glavo, zakaj ne. Čas je tekel, proti koncu januarja je pa zagrmelo. Nemška vlada je naznanila, da ne bo več preiskovala ladij na morju, pač pa bodo njene podmornice potopile vsak parnik brez svarila, ki pa dobe v tem in tem morskem pasu. Jimmie se je udeležil seje par dni kasneje in našel je veliko razburjenost v organizaciji. Ravno tistega dne je predsednik stopil pred kongres in v svojem govoru je meril na vojno. To je razpalilo Nemce v organizaciji in stikali so pesti ter kritizirali predsednika, ki si upa napadati njihovo domovino. Zadnja številka "Delava" je bila polna ljutih protestov proti vladi in Nemci ter pacifisti v organizaciji so zahtevali, da se člani izrečejo za generalno stavko po vsi deželi. Ker so bili poulični shodi zopet dovoljeni — po končani stavki v tovarni Empire ni imela policija vzroka, da bi jih bila zahrnjevala — so ekstremisti hoteli, da se vsak večer in na vsakem voglu govori samo proti vojni in proti vojni. Predlagali so, da organizacija izda tisoče protivojnih letakov, ki jih mora dobiti slehera hiša, in prišegali so, da žrtvujejo ves svoj prosti čas in denar za to delo.

Tedaj je vstal odvetnik Norwood in pokazal, da je že močan razkol v stranki. Dejal je, da bi bila stvarota za Združene države, če bi se uklonile infamni deklaraciji cesarske nemške vlade. Kapitalizacija Amerike bi pomenila, da je v nevarnosti vse, kar je drago ljubitelju svobode; pomenila bi, da je Anglija obsojena na izstradanje in britska pomorska sila bi bila uničena — tista britska pomorska sila od katere zavisi svobodna vlada vsega sveta!

Norwood ni mogel dalje v strašnem vrišču, ki so ga zagnali Nemci in pacifisti.

"Britska pomorska sila, zaščitnica svobodne vlade, hahaha! — Ha, svoboda na Irskem!" — je zavpila s tenkim glasom Mary Allenova.

"Svoboda v Indiji!" — je dodal Divji Vilje.

"In v Egiptu, hahaha!" — je zagrmel steklaraki delavec Koeln, ki je dvajset let pripravljaval svoja pluća za tak nastop.

Dvorana se je tresla s hena. Silno smešno se je zdelo, da more človek, ki se imenuje socialist, zagovarjati angleške bojne ladje! Toda Gerrity, ki je predsedoval, je tolkel s ključvom po mizi in zahteval, da ima vsak sodrug pravico povedati svoje mnenje. Ko so se zborovali pomirili, je Norwood nadaljeval. On priznava, da nobena vlada na svetu ni perfektna, so pa razlike. Nekatera vlada je boljša, druga slabša — in resnica je, pa naj se mu še tako smejejo, da vsa tista svoboda kolikor je je na svetu — v Angliji, Kanadi, Avstraliji, Novi Zelandiji in v Združenih državah — se nahaja pod varstvom angleških drednait. Ako te drednait pojdejo na dno, tedaj se bo zgodilo, da bodo vse naštete države prisiljene graditi militaristično alo, veliko večjo armado in mornarico kot je pa imajo danes. Če Združene države ne bodo zdaj obdržale svoje stare trgovske svobode na morju, tedaj bo sledila ena sama reč: Amerika ne bo delala prihodnjih trideset let nič drugega kakor pripravljala se bo na vojno za življenje in smrt z nemškimi imperijalizmom. Ako se torej nečemo bojevati pozneje, se moramo danes — —

(Dalje prihodnjik.)